

Консультація для батьків на тему: «Розвиток лексики та граматичної будови мовлення. Від слова до розповіді».

Ольга ЮЩЕНКО,
(консультант) ІРЦ
Світлана НІНЬКО
(консультант) ІРЦ

Порушення граматичної будови мовлення у дітей (аграматизми - це нездатність правильно поєднувати слова у речення та змінювати їх за відмінками, числами, родами (наприклад, "п'ять стілець", "моя собака пішов"). Це проявляється у помилках при словотворенні, узгодженні слів та використанні прийменників, часто є ознакою загального недорозвинення мовлення.

Основні ознаки та прояви:

- ✚ Аграматизми: неправильне вживання відмінкових закінчень ("багато олівця"), роду ("машина поїхав"), числа (один машина).
- ✚ Труднощі в узгодженні: прикметники не узгоджуються з іменниками, неправильне вживання дієслів.
- ✚ Проблеми з прийменниками: пропуск, заміна або неправильне вживання прийменників.
- ✚ Спрощення структури речення: використання коротких, простих фраз, важкість у складанні розповіді.

Причини виникнення:

- ✓ Органічні ураження мовленнєвих зон головного мозку.
- ✓ Затримка мовленнєвого розвитку (ЗМР).
- ✓ Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ).
- ✓ Неврологічні розлади (наприклад, дизартрія).

Ці порушення самостійно не зникають і потребують корекційної допомоги логопеда.

Але й батьки можуть допомогти своїй дитині. Не обов'язково «проводити з дитиною заняття». Гратись можна на прогулянці, у повсякденному житті, під час спілкування з дитиною. Найефективнішим методом формування граматичної правильності мови є дидактичні ігри, словникові та граматичні вправи.

Пропонуємо деякі з них :

«Назви лагідно»: утворення зменшувально-пестливих форм іменників (стіл-столик, рука-ручка). Показуєте та називаєте предмети. Дитині пропонуєте назвати їх «ласкаво».

«Хто у кого?»: вживання іменників у родовому відмінку (у вовчиці -вовчєня, у лисиці - лисєнята). Розглядаєте малюнки дитинчат тварин, називаєте їх, дитина повторює.

«Чий хвостик?»: утворення присвійних прикметників (хвіст лисиці-лисячий, вовка - вовчий).

«Один - багато»: вправа на число іменників:

- Я називаю предмет, якщо він один, ти – якщо їх декілька (дерево-дерева, квітка- квіти).

Дієслівні вправи (час, дієвідміни):

«Що робить?»: підбір дієслів до іменників (дощик — іде, капає, ллє).

Вправи на узгодження частин мови:

«Порахуй предмети»: узгодження іменників з числівниками (один олівець, два олівця, п'ять олівців). Запропонуйте дитині порахувати предмети (можлива помилка – п'ять олівцов)

«Який? Яка? Яке?»: узгодження прикметників з іменниками (синій м'яч, синя стрічка, синє небо). Можлива помилка – «синій небо», «синій стрічка». Так слова не «дружать». Назвемо предмети іншим словом: м'яч – він, стрічка – вона, небо – воно. Стрічка- вона. Вона яка? Вона синя. Небо – воно. Воно яке? Синє. Ось та слова «дружать».

Синтаксичні вправи (будова речень):

«Виправ помилку»: ви кажете неправильно: «На лежить столі яблуко». Допомагаєте дитині виправити помилку: «Яблуко лежить на столі».

«Склади речення»: робота з набором слів: кішка, мишка, ловити. Кішка ловить мишку).

«Чого не стало?» (родовий відмінок): розвиває вміння вживати іменники в родовому відмінку (не стало ляльки, м'яча).

«Скажи одним словом» (складні слова): Наприклад, «машина, що ріже овочі» - овочерізка. Вживання дієслів та прийменників:

«Хто що робить?»: розвиток вміння правильно вживати дієслова та будувати прості речення (кухар кухує, лікар лікує).

«Де сховалась білка?» (прийменники): дитина вчиться правильно вживати прийменники (на, під, за, в, біля).

Пограйтесь з дитиною у гру «Хованка» - заховайте іграшку на ялинку, під ялинку, у дупло, біля ялинки. Свої дії супроводжуйте промовлянням прийменників.

Синтаксична будова (речення).

«Виправ помилку»: Дорослий говорить неправильно («Діти малює квітка»), дитина виправляє («Діти малюють квітку»).

«Склади речення»: за сюжетними картинками дитина вчиться будувати різні типи простих і складних речень.

Розгляньте з дитиною сюжетну картинку. Поставте запитання за змістом. Допоможіть дитині скласти прості та поширені речення.

Будьте прикладом: Дитина копіює вашу мову. Говоріть чітко, правильно вживаючи закінчення та прийменники.

Не сваріть за помилки: Якщо дитина сказала неправильно, не змушуйте її повторювати «правильно» десять разів. Просто спокійно промовте вірний варіант, акцентуючи увагу на закінченні: «Так, яблуко лежить НА столі».

Хваліть за успіхи: Навіть маленька перемога (правильно вжите складне слово чи прийменник) заслуговує на вашу посмішку та підтримку.

Регулярність понад усе: 5–10 хвилин веселої гри під час прогулянки чи приготування вечері дадуть кращий результат, ніж година примусового сидіння.